konservaator kuni 1934 ja seejärel mainitud ühingu auliige; surn. 13. X 1939 ukj. Tallinnas. — S. on avaldanud ajaloo õpperaamatu „Geschichte Estlands im Zusammenhang mit der Geschichte der Nachbarländer“ (Tall., 1933).

Revalsche Ztg. 1939, nr. 235, 239; Saksa Vähemusrahvuse Kultuuromavalitsuselt saadud andmed. *T.*

SPRENK-LÄTE, vt. **LÄTE.**

SPUHL (varjunimi **Rotalia**), **Jaan (Johann)**, aianduseharrastaja, sünd. 4. IX 1859 vkj. Ridala khk-s Mäemõisa aidamehe pojana, omandas hariduse kohalikus vallakoolis ja hiljemini iseõppimise teel, oli 1876—79 piimatalitajaks Mäemõisas ja a-st 1879 seals. kooliõpetajaks, mis ametist pidi loobuma 1883 C. R. Jakobson'i (vt.) tulise pooldamise tõttu; a-il 1885—91 oli ta Mäemõisa õigeusu kösterõpetaja ja 1891—1902 samas ametis Vormsi saarel, teotses siis aianduse alal; surn. 28. VII 1916 vkj. Vormsis. — S. on olnud väga mitmekesiselt tegev, silmapaistvalt aga aianduse arendamisel. Asutanud Vormsi saarele pomoloogiaaia ja aklimatiseerimispuukooli, kuhu oli koondatud umb. 3000 viljapuud ja marjapõõsast 500 sordist, võrdles ja uuris S. puuviljasorte Läänemaal ning propageeris puuviljaaedade asutamist; a-l 1905 viis ta aia üle Haapsalusse ja pidas seda kuni 1913. Ka oli ta mitme välismaise pomoloogiaseltsi liige. S-i poolt avaldatud raamatuist väärivad nimetamist „Kodumaa kalad“ (Viljandi, 1896), „Kodumaa marjad“ (*ibid.*, 1897—98; 2. tr. Haapsalu, 1911) ja „Kodumaa seened“ (Haapsalu, 1905; ilm. osaliselt). Pärast autori surma ilmusid kavatsetud „Pomoloogia õpperaamatu“ I jagu „Õunasordid“ (Haapsalu, 1924) ja II j. „Pirnisordid“ (Tartu, 1927). S. on välja andnud ja toimetanud kuukirja „Majapidaja“ (Haapsalu, 1905—06, 1909—13), avaldanud kirjutisi „Eesti Postimehes“ ja „Olevikus“. Käsikirjas on S-lt säilinud Vormsi kohta pikem käsitlus, mille ärakiri ja rootsikeelne tõlge on Upsala ülikooli raamatukogus. Ta on sepitsenud ka värsse (ms. laulusõnad „Vaprad vennad“).

A. S p u h l'ilt (Riisiperest) saadud andmed. *T.*

STACKELBERG, Eduard v., parun, Eestimaa rüütelkonnategelane, sünd. 6. XI 1867 Virumaal Repniku mõisas, õppis Tartu ülikoolis matemaatikat ja keemiat 1886—93, lõpetas kursuse cand. chem. astmega ja täiendas enda teadmisi Leipzigis, Pariisis ja Peterburis; ta pidas Sutlema, Lümandu ja Mäeküla mõisa Hageri khk-s. S. sai jaan-s 1899 Eestimaa rüütelkonna sekretäriks, oli 1911 rüütelkonnapeamehe asetäitja ja 1912—18 Eestimaa maanõunik, viibis vahepeal (1915—17) Jenisseiskis sundasumisel ja siirdus nov-s 1918 Saksamaale, kus ta on elanud viimase ajani. — Rüütelkonna teenistuses seisis S. teataval määral E. v. Dellingshausen'i (vt. ka *Suppl.*) mõju all. Ta oli üks Balti konstitutsioonilise erakonna („Nella“) juhte Tallinnas. Peale eestlaste võitu Tallinna linnavolikogus püüdis S. 1905. a. luua ühist sakslaste ja eestlaste rinnet, pidades läbirääkimisi maaomavalitsuse uuendamise asjus J. Poska, K. Päts'i (vt. neid) jt., kuid ei saavutanud tagajärgi. 1908. a. maapäevale esitatud aruanne 1905. a. ja sellele järgnenud rahutuste kohta on S-i koostatud. Ta oli ms. 1905. a. asutatud Eestimaa Saksa Ühingu esimees. S. on avaldanud oma mälestused „Ein Leben im baltischen Kampf“ (München, 1927).

ERüA ERKA-s; Kalender des freiherrlichen und gräflichen Geschlechts von Stackelberg (1914); *Alb. Estonorum* (1910) ja Nachträge, nr. 959; Geneal. Handb., Estland I, 4/5 [1935?], lk. 322—323; E. v. D e l l i n g s h a u s e n, Im Dienste der Heimat (1930); E. L a a m a n, Eesti iseseisvuse sünd I—VI (1936—38), lk. 47 jj. *O. L.*

STADEN, Sigismund v., Tallinna kindlustustööde juhataja ja eeslinnade plaanistaja, sünd. (ristitud 10. XI) 1668 Tallinnas rüütelkonna maamõõtja ning inseneri pojana, võeti 1697 konduktorina linnateenistusse sel ajal intensiivselt käimasolevate kindlustustööde juhatamise alale. S. teostas selle kõrval ka Tallinna eeslinnades leiduvate kruntide üldise mõõtmise ning plaanistamise, mis valmis 1699. a. hilissügisel; selle tulemused on säilinud tähtsa asustusajaloolise allikana tänini. Põhjasõja puhkemise järel 1700 püüdis S. kõigiti kiirendada linna aeglaselt edenevaid kindlustustöid. Ta määrati 1703. a. koha vabanemisel linnainseneriks, kellena valmistas ning esitas riigivõimudele rea kindlustiste plaane, ms. 1707. a. ka linna üldplaani. Pärast linna alistumist 1710

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 315